

KRZYSZTOF ORZESZYNA

Ogólnopolska konferencja naukowa nt. *Struktury kolegialne w kościele partykularnym*, Tarnów 17-18 września 2002 r.

W dniach 17-18 września 2002 r. odbyła się w Tarnowie Ogólnopolska Konferencja Kanonistów nt.: *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym*, zorganizowana przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Nauk Prawnych TN KUL oraz Papieski Wydział Teologiczny w Tarnowie.

Konferencja odbywała się w Auli Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie przy ulicy J. Piłsudskiego 6. Otwarcia Konferencji dokonał biskup tarnowski Wiktor Skworc, który wyrażając radość z tego, że może gościć Ogólnopolską Konferencję Kanonistów, życzył owocnych obrad i wspólnej refleksji nad strukturami kolegialnymi w Kościele partykularnym. W imieniu Seminarium uczestników powitał ks. dr hab. Stanisław Budzik, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. Ks. prof. dr hab. Jan Dudziak, współorganizator tegorocznej Konferencji, podkreślił, że podstawową zasadą w Kościele jest zasada subsydiarności i jest ona realizowana w działalności Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Badania naukowe i praca kanonistów w poszczególnych ośrodkach polskich są wspomagane przez Stowarzyszenie.

Następnie ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, Prezes Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, podkreślił, że we wrześniu odbywały się dwie konferencje międzynarodowe w Warszawie i Krakowie nt. *Wolność religijna w Unii Europejskiej*. Mają one być sygnałem dotyczącym tożsamości europejskiej.

Odbywająca się Ogólnopolska Konferencja nie dotyczy bezpośrednio integracji europejskiej, ale Kościół wnosi wiele oryginalnych elementów do kultury europejskiej. Stowarzyszenie Kanonistów Polskich współpracuje z Konferencją Episkopatu Polski, organizując co roku konferencje w różnych stolicach biskupich. Ks. prof. J. Krukowski wyraził wdzięczność gospodarzom tegorocznej konferencji bpowi Wiktorowi Skoworcowi, ks. prof. Janowi Dudziakowi i ks. dr. hab. Tomaszowi Rozkrutowi, ogłaszając jednocześnie, że Zarząd Stowarzyszenia Kanonistów Polskich podjął

wniosek, aby nadać bpowi Wiktorowi Skworcowi godność Honorowego Członka Stowarzyszenia Kanonistów Polskich.

Sesja przedpołudniowa, której przewodniczył ks. dr Krzysztof Warchałowski (UKSW), obejmowała dwa wystąpienia. Jako pierwszy referat pt.: *Podstawy teologiczne struktur kolegialnych w Kościele partykularnym* wygłosił bp prof. dr hab. Tadeusz Pieronek (rektor PAT w Krakowie).

Zadany temat traktuję jako pytanie – mówił referent. Cały Kościół jest powierzony każdemu i wszystkim. Synodalność jest ściśle związana z naturą Kościoła jako wspólnotą. Biskupi tylko w wyjątkowych aktach uczestniczą kolegialnie, częściej zaś solidarnie, czyli synodalnie. Wszystko, co realizuje się jako kolegialność, stanowi synodalność, ale nie wszystko co stanowi synodalność jest kolegialne. Kolegialność biskupów ma wymiar wertykalny – z głową biskupów – papieżem i horyzontalny z wszystkimi biskupami. Kolegialność analogiczna albo synodalność biskupów miała miejsce w początkach Kościoła, w ciągu jego historii, lub od Soboru Watykańskiego II. W okresie posoborowym obok tych uświęconych więzów pojawiły się nowe. Synodalność jest tym dynamicznym zasięgiem, który jest zdolny objąć coraz to nową działalność Kościoła. Jednym z tych działań są synody, które otrzymały moc synodalną, inne mają charakter konsultacyjny. Rzeczywistość synodalna jest otwarta i zmienna.

Skoro Kościół powszechny realizuje się w Kościołach partykularnych, to musi także realizować się jego synodalność. Struktury diecezjalne stają się pożądaną formą współpracy między biskupami i kapłanami oraz kapłanami i świeckimi. W tych strukturach otwiera się szerokie pole do inicjatyw i współdziałania.

Z drugim referatem nt.: *Synod diecezjalny (organizacja i zadania)* wystąpił ks. prof. dr hab. Jan Dudziak (PAT w Krakowie). Wyraz *synod* pochodzi od słowa greckiego *σύν* i oznacza 'idziemy razem'. Synod diecezjalny nosi na sobie znamie eklezjalne. Jego zadanie teologiczno-pastoralne polega na uświadomieniu biskupowi diecezjalnemu, że jest on rządcą Kościoła partykularnego. Duchowni i wierni świeccy mają poczucie, iż są współpracownikami w budowaniu Ciała Chrystusa. Ostatecznym zaś celem synodu jest dobro całej wspólnoty eklezjalnej. Ponadto zadaniem synodu jest odnowa struktur diecezjalnych. Umocnienie Kościoła partykularnego dokonuje się przez umiarkowaną odnowę tych struktur. Instrukcja synodalna z 1997 r. przestrzega przed radykalnym zerwaniem z tradycją. Umiarkowana odnowa obejmuje trzy elementy: dostosowania, odnowienia i uzupełnienia.

Podczas sesji popołudniowej, której przewodniczył o. dr Józef Łapiński (UKSW), ks. dr Juraj Bujniak (Uniwersytet w Preszowie, Słowacja) wygłosił referat *Organizacja i funkcje synodu Kościoła partykularnego „sui iuris” według Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*.

Mówił on, że synodalność należy do tradycji katolickich Kościołów wschodnich. Kodeks wyróżnia cztery kategorie Kościołów *sui iuris*: patriarchat, arcybiskupstwo większe, metropolia *sui iuris*, eparchia czy egzarchat. Wszystkie Kościoły *sui iuris* mają własną hierarchię. Każdy Kościół *sui iuris* ma swój synod. Jeśli chodzi o aspekt teologiczny synodu, to jest on podobny jak w Kościele zachodnim. Natomiast występuje różnica, gdy chodzi o zakres praw i obowiązków. Synody patriarchalne swobodnie mianują biskupów, a tylko powiadają o tym Stolicę Apostolską.

Z drugim referatem nt.: *Diecezjalna rada duszpasterska (struktura i zadania)* wystąpił ks. prof. dr hab. Józef Wroceński (UKSW). Według niego diecezjalna rada duszpasterska była strukturą najbardziej odważną i oryginalną zarazem powołaną do życia przez Sobór Watykański II. Zrodziła się z potrzeby dowartościowania świeckich w Kościele. W Dekrecie *Christus Dominus* zaleca się powoływanie rady duszpasterskiej, do której należeliby oprócz duchownych także wierni świeccy. Powołanie rady duszpasterskiej należy do biskupa, ale wierni świeccy mają prawo i obowiązek współpracować w życiu Kościoła. Zadaniem rady jest śledzenie i badanie tego wszystkiego, co ma związek z działalnością duszpasterską biskupa w diecezji i przedkładanie praktycznych wniosków. Rada składa się z duchownych, członków instytutów życia konsekrowanego oraz wiernych świeckich. Proporcje między wszystkimi wiernymi w składzie rady określa biskup.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad została odprawiona w katedrze tarnowskiej msza św. koncelebrowana pod przewodnictwem biskupa tarnowskiego Wiktora Skworca. Ksiądz biskup podkreślił znaczenie eklezjalne prawa kanonicznego dla wspólnoty kościelnej. Prawo kanoniczne – mówił – jest drogowskazem porządkującym życie społeczności, która zmierza do wyznaczonego jej celu, jakim jest zbawienie człowieka.

W drugim dniu obrad sesji przewodniczył ks. dr Henryk Gołaszewski. Pierwszy referat pt.: *Rada kapłańska (struktura i zadania)* wygłosił ks. prof. dr hab. Edward Górecki (PAT we Wrocławiu).

Rada kapłańska to określone gremium kapłanów, które ma spełniać rolę senatu biskupa i ma być reprezentantem prezbiterium. Rada jest gremium wspierającym biskupa w kierowaniu diecezją, wyrazem ontologicznej wspólnoty biskupa i prezbiterium. Do funkcji rady należy: wspólnota prezbiterium z biskupem, wspieranie biskupa.

Pomoc rady kapłańskiej ma się dokonywać zgodnie z przepisami prawa. Jest ona organem doradczym biskupa, który nie jest jej członkiem. Rada kapłańska jest nową instytucją posoborową. Trzeci synod biskupów, gdy mówił o relacjach między biskupami i prezbiterami, wskazał że trzeba odkryć możliwości, jakie daje tego rodzaju organ. Po referatach odbyła się dyskusja.

Drugi referat w tym dniu wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Krukowski (KUL, UKSW). Nosił on tytuł *Kolegium konsultorów (struktura i kompetencja)*. Spośród organów kolegialnych kolegium konsultorów ma największy udział we władzy rządzenia biskupa. Jest ono organem obligatoryjnym w każdej diecezji. Strukturę stanowią przewodniczący i członkowie. Papieska komisja do interpretacji ustaw kościelnych w 1984 r. wyjaśniła, iż jeśli konsultor ustąpi w czasie trwania kadencji, biskup może w jego miejsce mianować innego. Obowiązek taki istnieje, gdy liczba członków kolegium spadnie poniżej sześciu. Czy kolegium mające poniżej sześciu członków może ważnie działać? Kodeks Kanonów Katolickich Kościołów Wschodnich w kan. 271, §1 mówi, że jeśli liczba kolegium spadnie poniżej sześciu członków, to działa ono nieważnie. Natomiast gdyby mimo upływu kadencji biskup nie mianował nowych członków, kolegium działa ważnie. Zadanie kolegium konsultorów w sytuacji zwyczajnej polega na udzielaniu biskupowi rady, opinii i zgody. Konferencja Episkopatu Polski wydała postanowienia w prawie rad kapłańskich

i kolegium konsultorów. Ksiądz profesor zaproponował *de lege ferenda*, aby Konferencja Episkopatu Polski wydała statut kolegium konsultorów, który byłby modelowy dla Polski.

Jako ostatni podczas tej sesji z referatem nt.: *Wady kościelnych aktów administracyjnych wynikające z pominięcia opinii lub zgody organów kolegialnych* wystąpił ks. dr Mirosław Sitarz (KUL).

Zauważył on, iż wady aktów administracyjnych mogą powstać podczas ich stanowienia wskutek naruszenia wymogów wynikających z zasady legalności lub dyskrecjonalności. Gdy akty administracyjne zostaną wydane z naruszeniem jednej z tych zasad, stają się wadliwe. Nielegalność wynikająca z naruszenia wymogów dotyczących właściwości autora aktu administracyjnego może wynikać z następujących powodów: a) niekompetencji, b) braku legitymacji podmiotu władzy, c) z powodu wad aktu woli tytulariusza urzędu kościelnego.

Biskup diecezjalny przed podjęciem aktu administracyjnego może zwrócić się o radę w różnych sprawach, zwłaszcza w kwestiach trudnych lub wątpliwych. W pewnych sytuacjach do ważności aktu administracyjnego prawodawca stawia wymóg, aby biskup przed jego wydaniem zgodnie z przewidzianą procedurą zasięgnął opinii od wskazanego organu kolegialnego (kan. 127, § 1). Do ważności istotne jest samo zasięgnięcie rady oraz to, by konsultacja odbyła się przed wydaniem definitywnego aktu administracyjnego. Odpowiedzialność za wydany akt spoczywa na biskupie (kan. 381). Mimo to, kodeks sugeruje, by biskup bez poważnego powodu – przez siebie ocenianego – nie odstępował od jednomyślnego zdania zespołu.

Po każdym referacie odbyła się dyskusja, w której wzięli udział m.in.: ks. prof. J. Krukowski, ks. prof. J. Dudziak, ks. prof. J. Wroceński, ks. dr M. Sitarz, ks. prof. E. Górecki, bp prof. T. Pieronek, ks. prof. J. Krzywda, ks. dr M. Feduš, ks. dr J. Marèin, ks. dr W. Gałązka, ks. dr S. Łupiński, ks. prof. F. Lempa, ks. dr C. Bielec, ks. dr J. Rapacz, ks. mgr lic. J. Sądej.

Podsumowując obrady Ogólnopolskiej Konferencji Kanonistów, należy stwierdzić, że dotyczyły one zagadnień aktualnych w Kościele partykularnym. Wymiana opinii i dyskusja na temat struktur kolegialnych w Kościele partykularnym dowiodła, że jest to zagadnienie, które wymaga dalszej refleksji z uwzględnieniem sytuacji Kościoła w Polsce.